

УДК 794.1(477.83./86)

ЖУРНАЛ «ШАХІСТ» – ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ ШАХІВ У ЛЬВОВІ

Іван Стефаник, Андрій Сова

*Львівський державний університет фізичної культури,
м. Львів, Україна*

Актуальність. У міжвоєнний період у Львові, поряд з такими видами спорту, як копаний м'яч (футбол), легка атлетика, гаківка (хокей), відбиванка (волейбол) та ін., шахи набувають значної популярності. Як у польському, так і в українському середовищах створюються відповідні гуртки та шахові товариства: Львівський шаховий клуб, Товариство українських шахістів тощо. У міжвоєнний період проводяться щорічні чемпіонати Львова з шахів. Про популярність шахів свідчить й тогочасна преса. У багатьох українських та польських львівських газетах було чимало інформації присвячено огляду шахового життя Львова. Окрім цього, видавалась і спеціалізована преса, зокрема газета «Шахи», журнали «Шахіст» та «Шаховий огляд». У сучасній українській історіографії відсутні окремі спеціальні праці, присвячені цим виданням. З огляду на це підготовлено нашу розвідку.

Мета дослідження: подати загальну характеристику журналу «Шахіст» як джерела до історії шахів у Львові.

Завдання дослідження: охарактеризувати журнал з погляду вузькотематичного наповнення; проаналізувати рубрикацію видання.

Методи дослідження: проблемно-хронологічний, синтез та аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Журнал «Шахіст» був присвячений грі та шаховим навчанням. Виходив польською мовою один раз на місяць обсягом 16 сторінок. Деякі номери виходили спарені. Усього з 1933 р. по 1939 р. вийшло 56 чисел. У період з 1936 р. по 1937 р. журнал не видавався. З 1933 р. по 1939 р. за редакцію журналу відповідав Генрік Фрідман. Степан Попель був редактором з 2 по 8 номер 1933р. Журнал друкувався в друкарні «Ренома», яка була на вулиці Жезьніцка, 16 (нині – вул. С. Наливайка). Редакція й адміністрація були на вулиці Слонечна, 36 (нині – вул. П. Куліша).

Часопис був добре структурований. Останній номер виходив з додатком, у якому містився зміст журналу. Щодо рубрик, то вони подавалися

так: «Історичні статті», «Теоретичні статті», «Бібліографія», «Біографічні нариси», «Турніри», «Партії», «Матчі», «Список відкриттів», «Переклади», «Завдання», «Новини», «Гумор і афоризми шахіста».

В «Історичних статтях» було описано створення і розвиток шахового клубу Львова. Були й статті, присвячені зародженню шахів як гри. У журналі також є публікації, присвячені історії розвитку шахів у польському середовищі. Деякі історичні статті були присвячені персоналіям, а саме: А. Рубінштейну, О. Алехіну та ін.

«Теоретичні статті» були призначені для навчання читачів гри в шахи. Для цього використовували шахові етюди таких майстрів, як: М. Врубель, М. Сергес, Р. Кофман, Г. Крістофаніні тощо. До кожного етюда автори надавали відповідні пояснення. Велику увагу приділяли дебютам. Завдяки цій рубриці кожен охочий міг навчитись основ шахової гри.

У «Бібліографічних» статтях автори розміщували інформацію про праці відомих теоретиків шахової гри, зокрема К. Тартаковера, Х. Кмоха, Л. Релльстаба, Ж. Мізеса, Р. Спілмана, А. Брінкмана.

У «Біографічних нарисах» публікували інформацію про життя провідних світових шахістів, зокрема С. Флора, С. Лімбаха, М. Врубеля, Т. Зігберта, У. Шинкмана, М. Ботвініка, В. Тітза.

У рубриці «Турніри» містилась інформація і турнірні таблиці з таких міст, як Львів, Варшава, Лондон, Париж, Детройт, Вільнюс, Лодзь, Москва. Також була подана нотація партій.

На сторінках рубрики «Матчі» публікували інформацію про матчі за звання чемпіона світу. Зокрема, це були матчі Флор – Ботвинник, Спілман – Елікас, Алехін – Боголюбов, Німцович – Штальберг, Тартаковер – Фрідман, Алехін – Ейве.

У рубриці «Відкриття» було подано інформацію про нові дебюти і дебютні продовження, а саме: англійської, італійської, французької партій, захист Німцовича, сицилійський, скандинавський, каро-кан, Алехіна, індійський, Гамбіти Енглунда, Фалькбера, контгамбіт Греко, дебют Ретті. Більшість із цих дебютів є актуальними й сьогодні і розігруються між шахістами світового рівня.

Рубрика «Завдання» була засобом комунікації редакції з читачами. У ній подавали шахові завдання для читачів, які надсилали свої відповіді до редакції. Редактори вели таблицю учасників, яку регулярно публікували на обкладинці журналу.

У рубриці «Новини» читачі мали змогу дізнатися про шахові події у різних куточках світу. Тут висвітлювалися турніри й матчі між шахістами, що проводились у різних країнах світу. Особливу увагу приділяли національним новинам.

У рубриці «Гумор» здебільшого містились анекдоти. Можна було, однак, віднайти й карикатури на таких шахістів, як К. Тартаковер, М. Найдорф, Ф. Сулік та інших.

На сторінках журналу натрапляємо на твори закордонних майстрів, перекладом яких займалися редактори. З французької і російської перекладав С. Попель, а з німецької Г. Фрідман.

Також журнал містив фотографії з турнірів.

На обкладинці журналу публікували рекламу. Здебільшого рекламували кав'ярні, цукерні, книгарні і друкарні, зокрема, кав'ярні «Рома», «Уніон», цукерня Даніела Стецькова, друкарня «Ренома», книгарня «Літературна».

Висновки. Таким чином, журнал «Шахіст» є важливим джерелом, у якому висвітлено історію шахів у Львові та світі у першій третині ХХ ст. Він відзначається як високою якістю наповнення, так і поліграфічним друком. Рубрики, теми і жанри засвідчують те, що редактори та автори на високому фаховому рівні висвітлювали перебіг шахових турнірів, подавали інформацію про нові дебюти й дебютні продовження, новинки, нову спеціалізовану літературу тощо. Загалом журнал «Шахіст» пропагував шахи у львівському середовищі та зумів піднести престиж цього виду спорту.

Список використаних джерел

1. Szachista. – Lwów, 1933–1939. – № 1–56.
2. Романтик шахів та його епоха. Степан Попель / упоряд. Іван Яремко. – Львів : Євросвіт, 2009. – 239 с.
3. Яремко І. 100 персон львівського спорту. – Львів : Тріада плюс, 2011. – 380 с.
4. Семенко Ю. Шахи в Україні: Нариси з історії шахової гри на українській землі і в діаспорі. – Львів : Каменярь, 1993. – 224 с.